

(Nadaljevanje s 1. strani)

likor dobijo za vrsto, na uro za udarec z bodalom.

Posušeno, preudarno in delovno prebivalstvo ne mara po-
stoloviti in nemogočih ciljev.
Dobro spominja, kam so ga
privedle politične in kladne
dan danujske vrste in fašisti-
ne pustolovšine Italijo in nje-
no ljudstvo. Zlasti delavci so
na preteklih volitvah, pa naj
so volili za Ljudsko fronto, za
Vidalijsko komunistično parti-
jo, za Tršaški blok ali za Demo-
kratsko zvezo, že s tem, da ga
dali svoj glas tem gibanjem, po-
kazali nedvomno, da ga hočejo
dati za nedvisnost Trsta. Tisti
in tisti drugi volivci pa vi-
diijo, kako je bil pomel, ki so
ga oni hoteli dati svojemu ga-
su, sprevrženi; skratka, bili so
prevarani.

Tovariši, kaj je bila in je in kaj hoče ljudska fronta?

Nastala je pred preteklimi volitvami. Bojevala je eno izmed najtežjih volilnih borb.

Za demokracijo ki določajemo

Obramba Tržaškega ozemlja, njegove gospodarske neodvisnosti, njegove funkcije kot tržišča, težišča velikega prometa ter industrijskega in trgovskega središča pomeni borbo, da bi Trst spet prevzel svoje tradicije, bogate na pozitivnih izkušnjah, da bi spet prevzel funkcijo mesta in ozemlja, ki sta povezani s sosednimi državami z zaledjem. Zastopati to, pomeni delovati za mir, pa tudi odvzemati italijanskim desničarskim strankam argument, s katerim špekulirajo ob vsaki ugodni priložnosti, kot nedavno sam demokratijski voditelj in predsednik italijanske vlade, Alcide De Gasperi.

Če nai bo borba za mir, le to

ter se je razvijala v posebno težkih domaih in mednarodnih političnih prilikah (besna kletveniška kampanja kominformističnih organov ter mednarodne in domače reakcije; bučna in hrupna tristranska izjava; rusko stališče o tržaškem vprašanju itd.).

Zaradi tega je treba glasove, ki jih je zbrala Ljudska fronta, ocenjevati prav v luči takratnega neugodnega položaja, — Ljudska fronta je nastala iz realnega političnega, narodnostnega in socialnega položaja v coni, iz dobrih korenin osvobodilne borbe in iz sledenče skupne borbe Italijanov in Slovanov, iz zelo razširjenega političnega prepričanja, da so medsebojno spoštovanje, razumevanje in narodnostna enakopravnost ter bratstvo med Slovani in Italijani bistveni elementi demokracije, miru, blaginje v tej in v drugih deželah. Fronta se je porodila tudi iz skupnih težkih izkušenj demokracij in

ratizacijo vs o življenje mes

Italijanov in Sovanov pod fašistično peto.

Ljudska fronta hoče pomirjenje, bori se za dobre odnose med Italijo in Jugoslavijo, hoče odnosa miru in medsebojnih uslug, hoče, da bi nacela konkretna demokracije in spoštovanja vsake narodnosti prešla v prakso političnega in družbenega življenja. Ljudska fronta potrjuje svoje stališče glede možnosti, da bi med Italijo in Jugoslavijo prišlo do ponovnih diskusij o vprašanju meja, naj se to zgodi neposredno med obema državama ob upoštevanju želj ljudstva, za katero gre, in brez potrebe odobritve vevsil, pa čeprav kasneje (a posteriori).

Ljudska fronta je pobornik za največjo demokracijo v začasnih organih vade, kot na primer konski svet, pri čemer naj se vmesavanje ZVU zmanjša na minimum. ZVU sama pa naj ima civilni in ne vojaški značaj.

eh ustanov

ta in cone

mobenega od onih pogojev, ki bi omogočili združenje obeh con. "Zato moramo preprečiti iztopenje tujih in sovražnih elementov v Trst, odstraniti iz javne uprave in iz velikih zasebnih in polzasebnih ustanov tolpo požurnikov, ki že desetletja vlada, manevrira in vleče dobike; vzeti je treba nacionalistom nadzorstvo nad gospodarskim, političnim in družbenim življenjem Trsta. Treba je torej demokratizirati vse ustanove, ki določajo življenje mesta in cone. Iz mesta je treba odstraniti one, ki ribarijo v kalnem, postaviti one, ki se jim toži po fašizmu, na realna tla, obsojiti provokacije iz vseh vrst in jim zve-

ti življenjske viire: stare in srednjeveške privilegije.

Naeela OZN, je treba uveljaviti v praksi: treba je uveljaviti trasko drzavljanstvo ter postopke, ki jih je treba dokumentirati in potrditi. Ustni konseki svet na izpolni ljudsko neposredno; dobi naj znaaj, da zakonodajna skupstina drzavne in drzavne ustanove morajo priti v last Traskega ozemlja, njihovo upravo pa naj neposredno prevzamejo delavci preko upravnih svetov. Sola mora vsajati, biti mora demokratična in ne nacionalistična. Narodnostne pravice morajo biti enake ne le v besedah, temvee tudi dejansko. Socialnoskrbne ustanove morajo dobiti samostojno ozemelsko upravo. Industrijska podjetja, trgovina, pristaniska, ladje in pomorske sluube morajo delati v interesu Trsta in za Trst. Odnosaje z italijansko republiko naj urejijo predstavniki ljudstva; odpraviti je treba zakone in ustanove starega reima, posebej se zakone in ustanove, ki so nastali iz imperialističnih in nacionalističnih potreb, ali zato, da bi oslabil trasko gospodarstvo, industrijsko in pomorsko mo. Odpraviti je treba prefekte in prefekturo, diskriminatorne in rastijske zakone in se boriti za unienje birokratskih mentalitet, ki so v teh zakonih okorele; prepovedati in trsa fašistično literaturo in pregledati vse sloske knjige; odstaviti je treba ljudi, ki kljub tekmu nauko zgodovine se vedno kaejo, da se jim losa je po starih sistemih rimskega imperija, ljudi, ki so za življenje in smrt prepriani v preteklost, ki zavirane napredka, zagrizene sovranike Sovanov.

V Trstu je treba prepovedati nacionalistične prenapetosti in se postaviti na realna tla, v skromno, pa lepo in tudi jurasko realnost ljudskega življenja. Z eno besedo, obino je treba iztrgati iz rok onih ljudi, ki se posluujejo obine in vseh drugih organov javne uprave in jih zadraviti.

skim dogodkom (londonski razgovori) in ki je zahtevala več nestrtečnosti, naj se tristranska izjava popolnoma in do konca izvede, naj preneha neznanost jugoslovanska okupacija cone B» in naj se »angloameriška okupacija začasno raztegne na vse ozemlje», vse to, bi dodali, v pričakovanju prihoda Seelbyja, vseh policajev. (Premislite, tovariši, koliko površnosti in brezvestnosti, ali bolje koliko zavestnih provokatorskih namenov je v zahtevah, ki jih postavlja omenjena resolucija.

Tovariši, zaradi teh in še toliko drugih razlogov se pred bližnjimi volitvami prebivalci Trsta, Milj, Doline, Repentara, Zgonika in Nabrežine usmerjajo in zavzemajo da se Tršaško ozemlje ne povrne pod upravo italijanske države.

Tudi med onimi družbenimi sloji, ki so najbolj povezani z italijansko upravo, in med številnimi meščani, zlasti mladi, no, ki so še nedavno pomagali delati število, vseh tud dokaj hrupro, pri aneksijskih manifestacijah, in ki so se pustili razvneti in zablatiti v iluzije o možnosti hitre izvršitve tristranske izjave, se vse bolj trdno prepričuje, da je bolj preudarno, postaviti se na realna tla sedanjega zgodovinskega trenutka in ugotoviti, da je tristranska izjava preživel in brez veljave, da je potrebno konstatirati provokatorsko, v preteklost usmerjeno, maščevalno politiko. To so množice prebivalcev občin rade cone, ki iščejo tudi če morša še niso nase, objektivno, demokratično platformo za skupno politično in volilno akcijo, za dejansko in demokratično rešitev Tršaškega vprašanja.

Tovariši, to velja predvsem za Trst. Za miljsko, dolinsko,

GO

repentaborsko, zgoniško in nabrežinsko občino meni Ljudska fronta, da je rajno potrebno poveriti lastnim krajevnim predstavnikom nalogo, naj objektivno ocenijo posebni položaj vsake občine, vrednost nemorebitih strank ali skupin in njihov program ter potrebe prebivalstva. Po vsem tem ne težko določiti, kakšna naj bo najprimernejša taktika, ki naj doseže, da bodo interese prebivalstva vsake občine neposredno varovali možne — domači, povezani s prebivalstvom občine, nesebični in ugledni. Nedvomno bo velika večina prebivalstva miljske občine in kraških občin predvsem zaskrbljena glede istih vprašanj kot tudi tržaški meščani: mir, nedovnost, delo ter spoštovanje in uveljavljanje demokratičnih pravic. Zaradi tega tudi za te občine najpo velja linija, da bodo interesi prebivalcev in njihove narodnostne pravice branjene tem bolje, čim prej bo iz teh občin izginilo vmešavanje ljudi in interesov, ki niso naši.

Za konstruktiven demokratičen mir

Tovariši, Ljudska fronta bo spremljala svoje voilno kampanjo z borbo za mir, za konstruktiven, demokratičen mir, za vse narode, velike in majhne, za enoten in nedeljiv, pa tudi nemonopoliziran mir. Trst more in mora izvesti svoj pozitivni vpliv na aktivno bilanco sil miru. Tržaški prispevek tudi k temu veličastnemu cilju bo tem večji, če bo mestno svet prevelo funkcijo, ki jo je izvajalo desetletja in desetletja in ki izhaja iz njegovega zemljepisnega položaja, iz

VOR TOVARIŠA D

njihovih zvez in izkušenj, iz njegove industrijske opreme, pomorske in pristaniške tradicije, resnosti in ugleda delavcev in kmetikov, iz značaja in individualnih zmognosti svojege prebivalstva.

Ljudska fronta izhaja iz pravilne ocene sedanjega položaja in njegovega bodočega razvoja ter meni, da tomlači in tudi gotovo tomlači interese velike množice meščanov, ko potrjuje svoje volje politično stališče tudi za plinjenje volitve. To stališče temelji na potrebi, da gre vedno bolj množica tržaskih in okoli-

DISKU

Po referatu tov. Petrovica se je razvila diskusija, v katero so posegli predstavniki Ljudske fronte iz vseh občin ter ugotovili, da gleda ljudstvo z zaupanjem v Ljudsko fronto, ki je dokazala, da se po svojih predstavitvah in obsebnih svetih resnično zanima za gospodarska vprašanja vasi in tržaski občini. V nabrežinski občini, kjer je meja fronta na združnih volitvah najmanj glasov od dveh strank, ni občinska uprava ničesar napravila v korist ljudstva. Po novih volitvah, je treba to popraviti in zato izvoliti res najboljša ljudi, ki bodo ljudstvo zadovoljili. Prav zaradi tega pozdravlja predstavnik SILP iz Nabrežne predlog referenta, da občine pri izbiri kandidatov kakor tudi pri pripravi za volitve delajo v glavnem samostojno, ker bodo na ta način lahko resnično izvolile občinski svet, ki posamezni občini najbolj odgovarja.

Predstavniki zgozmiške občine ugotavljajo, da je stališče Ljudske fronte v vrasjanju Tržaškega ozemlja jasno in odločno.

R. JOŽETA DEKLE

skih volivcev na volilo bora na osnovi najbolj življenjskega vprašanja: obrambe ozemlja, demokratizacije, samouprave, karakteristične funkcije Trsta, ki mora biti oporišče sporazumevanja med sosednjimi narodi, stična točka med njimi, ugoden teren za sporazume in za okrepitev in olajševanje trgovine, industrijskih naročil in plovbe; ozemlje delavcev in produktivnih sil — činitelj miru in napredka.

To hoče Slovansko-italijanska Ljudska fronta; za to se bori iz se bo borila.

ISIJA

kar bo brez dvoma pozitivno vplivalo na volivce. Nasprotno ugotavljajo nekateri predstavniki, da je med kmečkim ljudstvom opaziti nekaj zastoj za zanimanju za politična vprašanja, kar je treba pripisati slabim gospodarskim prilikam našega kmetja, ki je že zdaj v nekega letosnjo letino, posebno še, ker je bil lanski pridelek zelo slab.

Predstavniki nabrežne občine je orisal položaj tamkajšnje prevladujoče, med katere, nimajo mnogo brezposelnih. Medtem ko dobivajo delo v občinah Italijani, ki prihajajo iz tujtine. Domačini so, jasno, protim tem nepravilnostim in izražajo željo, da bi nova občinska uprava, ki bo izvoljena v jeseni, rešila položaj. Sami Italijani izražajo mnenje, da bi bili občiteni, če pride v roke občini Slovincem. Zaradi vseh teh težavnosti morajo občani iz svoje srede izvoliti res najboljše ljudi, ki bodo štiliti interese občine.

Po referatu koja Petronia se je razvila diskusija, u katero su se prvo predstavnik Ljudske fronte iz ušeh občin te ugotovili da gleda ljudstvo z zaupanjem v Ljudsko fronto, ki je dokazala, da se po svojih predstavnikih v obinskih svetih resnično zanima za gospodarska vprašanja vasi v tržaški občini. V nabrežinski občini, kjer je imela fronta na zadnjih kar bo brez dvoma postovno politano na volitve. Nasplo no ugotavljajo nekateri predstavnik, da je med ljudskim ljudstvom opaziti nekakšno zadržanost v zanimanju za politična vprašanja, kar je treba pripisati slabim gospodarskim priklam zgodnja kmeta, ki je še žad v skrbi za letošnjo letino, posebno še, ker je bil lanski pridelek zelo slab.

Predstavnik nabrežinske občine je orisal položaj tamkajšnje prebivalstva, med katerim je mnogo brezposelnih, medtem ko dobivajo delo v občini Italijani, ki prihajajo iz Italije. Domačini so, jasno, proti tem nepravilnostim in izražajo željo, da bi nova občinska uprava, ki bo izvoljena v jeseni, rešila položaj. Sami Italijani izražajo mnenje, da bi bili zaščiteni če pride v roke občinam na Slovenskem. Zdravci vseh teh okolišnin morajo občani iz svoje srede izvoliti res najboljše ljudi, ki bodo štiliti interese občine.

R. JOŽETA DEKLEVE

Tovariši, Ljudska fronta bo sprejemljala svojo volilno kampanjo z borbo za mir, za konstruktivne, demokratičen mir, za vse narode, velike in majhne, za enoten in nedeljiv, pa tudi nemopoliziran mir. Trst mora in mora izvrševati svoj pozitiven vpliv na aktivno bivanje sil miru. Tržaski prispevek tudi k temu veličastnemu cilju bo tem večji, če bo mesto spet prevzelo funkcijo, ki jo je izvajalo desetletja in desetletja in ki izhaja iz njegovega zemljepisnega položaja, iz

Ni vseeno, kdo je župan

kdo vzdržuje stike s predsedstvom cone

V diskusijo je posegel tudi mestni občinski svetovalec tov. Direktor, ki je poudaril, da stičnemu »prefektu« cone, ki je v začetku razbila

in Z V U

Y diskusijo je posegel tudi mestni občinski svetovalec tov. dr. Dekleva, ki je poudaril, da ne smemo pozabiti, da je občinski svet izmed najvažnejših elementov v državi in da imajo tudi pomembno politično vlogo. Opozoril je na dejstvo, da v tržaški občini nimamo izpolnjenega upravnega policijskega organa, zato je važno, da pridejo občinske uprave do javne.

Rezolucije tržaške občine jasno dokazujejo, da restije občinski svet tudi politična vprašanja, ki vzbujajo med svetovalci tudi največ zanimanja, tako pravišnje jezikovne enakovprašnje, šolstva, na katerega imajo občine velik vpliv, ne le na odelovanje prstorov, temveč tudi na vzojzno plat, itd. O gospodarskih vprašanjih občine ni treba posebej govoriti, saj greo proračun mesta občine v milijarde. Vse to dokazuje velik pomen občine in zato ni seeno, kdo je župan kdo žvz. Vse stike s predsedstvom cone in ZVU. Dosedanja praksa je pokazala, da so se le demokratični predstavniki občin borili za bistvena vprašanja občin, o-

ISTRE O

ski je prišel

oletja tlačila. Čeprav je revolucionarno leto 1848 osvobodilo bive tlačne od vseh ostalih dotedanjih fevdalnih obveznosti, ki so imeli po dva pa tudi po tri tisoč kmetov, vendar ni rešilo agrarnega problema, ker so kmete prisilili akumulirati zemljo. V novem sistemu gospodarskega liberalizma iz razvoja denarnega sistema je kmet težko znašel. Hitro se je pokazalo, da je kapitalistični sistem, ki je prišel na mesto fevdalnega prava, zelo eksplozatorski. Razlika med kmetom v metodi, ki bil samo v metodi.

Kmet je vedno manjkalo denarja, ker so ga pritiskali viški davki in druge fiskalne obveznosti, ker je moral kupovati industrijske proizvode po zelo mnogo dražje kot je prodajal svoje.

Pomanjkanje denarja so izkoriščevali banke, trgovci, odvetniki, advokati itd., tako tako, da so kmete vedno bolj zadolževali in ponovno padali v odvisnost, s tem da so polni koloni, polovirarji in zapužniki na zemlji, ki so jo oblobovali.

Fašistični režim ne samo da

tal pa so se udinjali šovinističnemu "prefektu" cone.

Tov. Dekleva je govoril tudi o volilni pravici, po kateri je bil na volitvah pred dvema letoma volilo na tisoče ljudi, ki bi po mnenju prihodnosti ne smeli voliti in ki so naprednemu gibanju odločno nasprotni. Z lahkimi ukazom o pridobitvi rezidence se bodo ponovno okoristili protilažnjakom nam sovražne skupine.

K diskusiji o stališču Ljudske fronte je tov. Dekleva poudaril, da se naša politična linija ni v osnovi v ničemer izpremenila. Na eni strani je grozilo STO tristranski predlog, drugi tak mednarodni akt je bilo stališče Sovjetske zveze, ki je v času, ko smo na Tržaškem šli na volitve, pristala na kupčijske posle, ko smo šlo za Koroško. Dalje je SZ pokazala, da je pripravljena za sako cone rusiti ulež Jugoslovane; izolacija FLRJ je neoporno tudi odločila pri formulaciji našega političnega stališča. Pomemben faktor, ki je vplival na razvoj naše poli-

1945 D

propad pod

reševal agrarnih odnosov, smisel je kolonizatski in polovinski sistem in z njim zvezan ekološko eksploatacijo še povečati.

Kmetije so trpeli predvsem zaradi visokih davkov, ki so bili precej večji kot v ostalih delih Italije. Slično je bilo s pošarinami, ki je v Istri znašala 3,32 lir za prebivalca, medtem ko v Italiji le 79,52 lir. Če k temu doda še katastrofalni padec cen kmečkih proizvodov, posebno po 1929, letu, ko množično izkupčični ni pokrili niti stroškov proizvodnje, tedaj razumemo, zakaj so se kmetije tako zadolževale.

Fašizem je bil neusmiljen do kmečkih dolgov, posebno kadar so bili to dolgovi hrvaških in slovenskih kmetov. Od 1924 do 1940 so prodali na dražbi preko 7.000 kmetij za plačevanje davkov in drugih dolgov. Nekatere izmed treh dražb so bile cene, da se zde skoraj neverne. V Malem Lošinjju so na primer prodali l. 1935 32 ha zemljo za 567 lir. Nekemu kmetu so poročali, da prodali vse premoženje za dolg, ki je znašal

nične linije, je bila tudi resolucija, ki je v začetku razbila možnost tržaskih množic. Proti vsem tem faktorjem je bilo treba zavzeti stališče za obrambo osnovne linije. In če bi povzeto spravili v diskusijo obdobja STO, smo odločno proti temu, da bi o tem odločale velesilne in ne oni narodi, ki so pri direktno zainteresirani. Za kakršnokoli je bilo nase stališče temeljno vprašanje formulirano, da je bilo izraženo načelo, da o tržasko vprašanje možno neodločiti delovne množice tega ozemlja.

O konformistih bi se dalo povedati na dolgo in široko. Zvečer je, da nam je jasno, ni nova dvoločna vloga. Iz vsega tega politike, še posebej iz izjav v običnem svetu spoznamo vedno bolj njihovo politiko, ki je identična s politiko protitalijanske skupin. Ko v običnem svetu diskusija o jugoslovanskem področju STO, tedaj so konformisti še najbolj strupeni in najbolj sovražno klevečajo pridobitve na tem temljju. Ko protitalijanske skupine izglasujejo resolucije s temeljno piktivne, tedaj se konformisti

0 1950

fašizmom

ilir. L. 1938 so v Malem Lobju prodali 789 kv. m zemljo za 3 (tri) lire, 1,5 ha za 180 kv. m, 2.290 kv. m za 24 lir itd. Prodajali so predvsem posebej hrvaških in slovenskih metov, a kupovali so italijanske banke, trgovci, advokati, karnarnji, razni eksponenti fašistične oblasti, ki so kupovali zemljo v spekulacijske namene Italijanski kolonizisti, ki so jih namenske posebne ustanove kolonizacije. Po izvršeni razbi je novi lastnik običajno megal stavega z zemlje lir iz se, ali ga je pretvoril v kmeto, ki je zemljo dalje obdelaval samo da je sedaj dajal koli 50 odst. pridelka kapitalističnim lastnikom.

Zaradi tega se je takoj po voboditvi Istre se pred podom mirovne pogodbe z Italio sestala 26. 11. 1946, oblasti ljudska skupščina za Istro, na zasedenju so izglasovali dok o ureditvi ugrajnih odsov in ančerju dražab na dročju Obnovega ljudskega bora za Istro.

Po podpisu mirovne pogodbe strojni u selarju tudi za Istro

in Z V U

informistična skupina stalno
držijo glasovanja. Tudi ni
nikoli postavila zahteve po uve-
čavitvi odtob med mirovne pogod-
be. Izvzemši zahtevo po guver-
nerju. Proti pogajanjem za
sključitev Tržaškega ozemlja v
državo si namci Italije niso ko-
informisti nikoli ugovarjali
tj. jih niso omenjali. Z ireden-
tisti so tekmovali v zahtevi, da
na naše ozemlje raztegne
italijanska zakonodaja, čeprav
edina pravina zahteva, da
Z V U zakonji oz. prilagodijo
zakonodajo našim konkretnim
gospodarskim in političnim potre-
bam.

Nato so v diskusijo posegli
tovariši Mrak Boris, Lauren-
Eugenio, Boris Raca, Dušan
rešak, Tine Lipovec, Edoar-
Boltar in drugi.

Tov. Babji je nato prečital
solucijo, ki so jo z mahinami
premembami soglasno sprejeli
pri nazvoči predstavniki Slo-
vensko - italijanske ljudske
fronte.

kom Ljudske republike Hrvatske izdan 24. 11. 1945 o izvođenju agrarne reforme in kolonizaciji. Ukinjeni su bili svi komarski odnosi brez ozira na koliko časa so trajali, kar tudi vsi ostali zakupniki odsi, če jim je bilo zemljišče dvženo več kot 15 let računlo od 8. septembra 1943 na. Odbodlovalci so dobili zemljo s vsemi stavbami, živim in mrtvim inventarjem v lastnino brez odškodnine. Razveljavljene bile vse prisilne dražbe, ki jih napravili po 1. januarju 1945. leta, če je šlo za premoženje slovenskega živilja, ki je bilo prodano po nesorazmerno nizkih cenah zato, da bi ta živilja gospodarsko oslabil v ušili.

Cim je bila odločba objavljena, so sestavili mstne in trajne agrarne komisije v katerih so izvolili poštene kmete, očane, dobre poznavalce krajevnih razmer, ki so lahko prebrli utemeljenost prijav agrarnih preesentov. Ker ni bilo v Istri volj tehnične oseba, je ministstvo za gradnje pa geometre, dračje te pomoči še je delo agrarnih komisij razvijalo hitro brez težko. V uvajanju agrarne reforme je sodelovalo ljudstvo in mnogo pripomoglo k pravilni izvedbi. Ljudstvo ni dopustilo, da bi se izvajali zakonski predpisi.

(Nadaljevanje na strani 22)

0 vseh naših predstavah raz

nših predstavah, raz-
 koncertih itd. citamo z
 poročila in ocene
 sajajo te ocene same
 naše kulturne pojave, mi
 ne bo od obve, če enkrat
 i kritiki sami spregovorijo
 nekaj besed. Posebno šo-
 ker ima lahko tudi kri-
 tika sama svoje sončne in svo-
 bene strani.
 Polnost kritike je, da zazna-
 vse kulturne dogodke
 razstavljene in izvaž-
 umesne in izvedbo samo
 po možnosti, tvorcem
 traja celce naznanje za re-
 delo in dvig njihove
 Citatelj pa naj obdi to
 ocen preblikno ali ko
 kulturnem dogajanju in a
 posameznih predvret-
 nasledjenj bomo malo pred-
 del, kako in v kakšni meri
 naša kritika ko tem pa

Našim, da naša kritika ne beži malone v vse kulturne manifestacije in da rešimo tudi koncetra in predstavne iz italijanskega kulturno območja. Morda gre za vlogo v pogledu italijanskega večšil, celo predaleč, za danj nekaterim, manj danim predstavam večjo vlogo. Vsekakor italijanski listi so priznati pestnost in pozornost razveseljivo je, da se ne prezaposlosti (ali prekomajakov) vrste v ocenjevanju slovenskih akademij in kerov različni ocenjevalci, v dobri veri pridružitve, poročevalca in je ocenjevalca z drugim merilom, za posledico, da ocenjevalci izkušajo več resnične, relativnega pomena, imajo razne pridružitve, razsejstvo je, da je vsaj za SNG in slikarstvo, s tem dani vsi pogoji za sodbeni pregled. Kaže, da vsaj znenkrat — ne da se to tudi za akademije koncerte, Morda pa bo upoštevno napake vsaj male, in morda prispelja k porovni listi. Saj je za vsako odzvrje potrebna napipe; upoštevno!

Je smo se upotovali nerealno, zaradi posameznih, in smo pozabili na to, da imamo pri nas oboje s dvema vrstama kulturnih delavcev. V prosvetnih in le se po celodnevnem delu večernih urah lahko preprosto preprosto delu na glasbenem ali na glasbenem področju. Imamo

tudi kulturne delavce, katerim je umetnost postala poklic in jim je mogoče vs svoj čas posvetiti kulturnemu delu.

Vsakomur je jasno, od koga smemo več in od koga manj pričakovati. Naravno, da bo ljudi kritike uporabljala za ene in druge različno mero; da bo tudi diletanta očetovala in vzrodo lajujoča, (ne da bi morala zato huilti vs od kraja), da pa bo do poklicnega umetnika zahtevnejša in mu ne bo dopuščala komednega samozavestja. Če tega resnično ne zasluži, V tem pogledu smo v tej sezoni na nekaterih koncertih in Adorijah upotovali nekatere prav nemišeln primere, ki v Krasni pripravljenosti nekaterih ljubljanskih umetnikov (zobeno pevec) je poročevala kako očarala, da so izgubili vsako orientacijo. Prav po nepotrebnem so direktno ali pa med prstami, devlali v nič domače umetnike-diletante. V domorodni misli so celo pozabili, da bi bilo treba vendarle nekaj priponiti glede instrumentalistov. Prav gotovo vsi po-

mažljive, ki najprej toplino
umetniku, ki prihajajo iz na-
nega kulturnega centra, toda to
ne sme zamagljati pogledu stro-
kovni kritiki. Vsekakor ni pravi-
lo, da uporablja kritika
svoje mero za umetnika, ki ima
poljotik toliko ugodne delovne
pogoje in za umetniško-amater-
je, ki se s prosveto bavi le v
skopu odmerjenem prostem ča-
su. Ko nas obiskujejo umetniki
z svobodne domovine, jih ne
primerjamo z domačimi dile-
tanti, temveč prej s prav tako
poklicnimi umetniki, ki pripa-
jajo italijanskemu kulturnemu
crogu.

Se bolj neretno, kot je oce-
jevanje diletantov in poklic-
nih umetnikov na področju
glasbe, je razmerje med glaseni-
mi ocenami na splošno in
ocenami o prejšnjih SNG. Za-
neje smo omenili, da je vpra-
nje stalnega procesa za
gladalske predstave zadovolji-
no rešeno skoda, da so s tem
vse štete skoro vse pozitivne sta-
le za gladalske kritike. V kriti-
kah akademij in koncertov se
pogosto tu pa tam omenjajo
tudi napake in pomanjkljivo-
sti diletantov. Naj bodo te o-
zake utemeljene ali ne, ven-
tar se opraž na tem, pretično
diletantskem pulzu, nekaj živ-
ljenja in neka stremjenja pa
zoboljšanju, ki se včasih stop-
njujejo celo do potemik. Na-
proti pa so podobne gladal-
ske ocene mirnemu potoku, ki
neslo žubori mimo rožic in ze-
nenj. Te ocene so v glavnem
poznam imen in priimkov, ka-
terim sledi prižigi pridivni-
ci, za starejše igralce v dol-
žini, za mlajše pa v krošnji

stavku. Ni si mogoče misliti, da bi prav pri SNG ne mogli nikoli poprežiti, tako da im povprečalec nima kaj reči. Ne umorimo mi je, kako da prav kritiki: ni opazil prav grobe napake pri doletitvi vlog ali pa morda v nedoživetju podanih kritik! Mislim, da bi se moral vsaj samim članom SNG zdeti kak način poročanja za gledalce neprijeten. Večkrat je že bilo poudarjeno, da je SNG edino stalno in poklicno gledališče na Tržaškem ozemlju. Toda z ocenami, ki že a priori kaže sprejemajo in hvaležijo, se delo SNG indirektno uvršča med diletanške družine, katere je treba k delu zbudjati in jim eventualne poprežke blagohotno spregledati! Malo za temerševske ocene bi edini naši policini umetniška ustanova sponzorstvo koristile in dvigale njen ugled.

Iz gori navedenega moremo ugotoviti, da naša kritika nima pravilnega odnosa do kulturnih prireditelj. Upa si poudariti kak resnico le diletanstva, je pa do poklicnega umetnika za čuda priliznostna. To

RAZVOJ

II.

1929. leta so popisali v Istri 183.000 debel jabolk, hrusk, koren, češenj, višenj, breskev, marelic, orehov, lesnikov in fig. To število je mnogo nižje od tistega iz prve svetovne vojne, katerem pa nimamo točnih podatkov. Vendar je zapisano, da leta 1904. leta proizvedli 16 tisoč 165 stotov mandeljinov, 1.160 stotov orehrov in lesnikov, 12.250 kostanjev, a leta 1938 komaj 1.010 stotov mandeljinov, 415 stotov orehrov in lesnikov in 200 stotov kostanjev. Pri hruskah je sorazmerje podobno.

Najteže so bile zadete oljke, ki so se pod rimskim imperijem predstavljale erega najvažnejših dohodkov prebivalstva. V času od 1923 do 1928. leta proizvodnja oljk znašala 30.036 stotov in olja 26.007. Medtem ko je 1938. leta padla na 67.740 stotov odnosno 13.548 stotov olja. Res je sicer, da so te oljke bile prizadete v ostrih letih, toda njihovi obnovi se ni posvečala nikakršna pozornost in nič se ni napravilo, da bi popravili škodo.

Za Vrtnarstvo obstajajo v

preveda ne pomeni, da naj sprev
me vse, kar dilentant počne, kot
dobro in hvaljevredno. Nasprotno;
kritika naj v okviru danih
možnosti, z nasveti pravilno
usmerja delovanje naših di-
lantskih skupin. Pri ocenjeva-
nju poklicnih umetnikov pa naj
ne bo pusti zavajati od dejstva,
da nam nudijo ti — v primeri
dilentant — absolutno popol-
nejše umetnine. Tem naj sta
ti tudi vsi etnični zahteve
in naj njihovo delo ocenjuje
tako vsi etnični umetniki perspek-
tive. Le tako bo kritika zadostila
svoji izvirni nalogi in
nam, da rešimo in objekti-
ven pregled našega kulturnega
lobojanja.

Dasi se uredništvo ne strinja
popolnoma z vsemi trditvami
gornjega članka, ga vendar
veseljen objavlja v upanju,
da mu bodo sledili še drugi,
ki bodo snovali, da se je
tudi sicer ne preveč hvaljeval-
na a zelo potrebna posla. Na
nekaterih njegovih zelo umestne
pridatke to treba vsakekar v
odrešno pomisliti.

GOSPODA

Po dvigu v

...rsti krajev odlični pogoji, in
...ter predvsem tam, kjer se
...hko umetno namaka. Italija
...pomagala razvoju vrtnar-
...iva, ker ima sama zelo razvi-
...proizvodnjo vseh vrst po-
...rtine.

Tudi živinoreja je stalno za-
...navajo. Zaradi slabih pašni-
...je živinoreja z izjemo
...vse bila vedno slabo razvita.
...endar je fašizem pustil tudi
...te panogi za seboj pravo
...število, tako da se je število
...valov od 293.121 v l. 1910 zmanj-
...valo na 70.456 leta 1938. Ste-
...nilo goved, ki jih je bilo 1910:
...tela 59.073 repov, je padlo na
...okoli 20.000. Stiri mlekarske
...zdruge, ki so uspevale pred
...rvo svetovno vojno, so bile
...do Italijo likvidirane skupaj
...vsemi ostalinimi.

Za združništvo so po prihodih
...alijanske vojske nastopili v
...stri črni dnevi. Z brutalnimi
...krepi je fašizem uničil hrva-
...ne in slovenske zadruge.

Pred vojno je bilo v Istri 67
...reditnih zadrug, 56 nabavno
...prodajnih, 4 mlekarske, 3 vi-
...arske, 2 ribarski, ena oljar-
...ka in en združni mlin. Vse

brez lastnega pogleda na vprašanja lastnega mesta, ki nastopajo kot opica na vrvici in reševano klopko zdaj na desno, zdaj na levo.

»Tovariši, volilna borba mora doseči cilji, da iz občinskega sveta izgneje vsi oni ljudje, ki nikoli nisi izgubili prilike na organiziranje zaletelih in kodljivih nacionalističnih orjil, za podpihovanje in razširjevanje sporov, za žalitev ljudi, narodov in ljudskih ustanov, ki so si priborile splošno spoštovanje.

**Smešni poskusi
šovinistov
v občinski upravi**

Dobro se še spominjamo dejanja in nehanja tržaške občine v teh dveh letih. Vse skupaj lepo označuje zadnja občinska »predstava«, ko so ti eksponenti, brez vsakega človeške odgovornosti napravili smešen poskus, postaviti na glavo občinsko dejstvo z znanimi odgovorno resolucijo, ki so jo izglasovali pred nekimi diplomat-

ARSTVA

Avstro - Ogr

a skupaj 132 zadrug. Njihovo poslovno središče je bila »gospodarska zveza« v Pulli, a regionaliziska centrala združena zveza pa v Ljubljani. Ob osvoboditvi so živeli samo še dve zadrugi in to ena kreditna in državna, vse ostale so prisilili na likvidacijo, a vodče ljudi so poročali in internirali. Pred vojno svetovno vojno je za zgraditi takega poljedelskega položaja istrski kmet našel v brezčudnem položaju. Stalen pade cen vseh kmečkih proizvodov, preveliki davki in druge davajate so privedli do tega, da bilo več kmetov brez dolga na najmanj 90 odst. istrskih kmetov ni moglo več živeti in kmetijstva. Istrski kmet, ki je našel prisilili, da s rastline, ki niso uspevale na njegovih tleh, je bil prisiljen dati zaposlovati v industrijskih središčih ali se izseliti.

Ena izmed prvih ukrepov, ki jih je povzela ljudska oblast v Istri z namenom, da pomagal istrskemu kmetu, je bila kreditve agrarnih odnosov in osvoboditve istrskega kmeta od težkih bremen, ki so sa

II.

1929. leta so popisali v Istri
192.000 debel jabolk brušk

Najteže so bile zadnje oljke, ki so še pod rimskim imperijem predstavljale erega najpomembnejši dohodek prebivalstva. V času od 1923 do 1928 je proizvodnja oljk znašala 130.036 stotov in olja 26.007 hednet ko je 1938. leta padla na 67.740 stotov odnosno 13.548 stotov olja. Res je sicer, da so oljke bile prizadete v ostrih zimah, toda njihovi obnovi se niso posvečala nikakršna pozornost in nič se ni napravilo, da bi popravili škodo.

Za vrtnarstvo obstajajo

Vrti krajem odlični pogoji, in sicer predvsem tam, kjer se lahko umetno namaka. Italijani nima pomagala razvoju vrtnarstva, ker ima sama zelo razvito proizvodnjo vseh vrst ročnih vrtnarine.

Tudi živinoreja je stalno razdavalna. Zaradi slabih pašnikov je živinoreja z izjemno ovac bila vedno slabo razvita, vendar je fašizem pustil tudi v tej panogi za seboj pravo puščavo, tako da se je število ovac od 203.211 l. 1910 zmanjšalo na 70.456 leta 1938. Stilo novo goved, ki jih je bilo 1910 leta 59.073 repov, je padlo na okoli 20.000. Stiri mlekarске zadruge, ki so uspevale pred prvo svetovno vojno, so bile po Italijo likvidirane skupaj z vsemi ostalimi.

Za združništvo so po prihodu italijanske vojske nastopili v Italiji črni dnevi. Z brutalnimi ukrepi je fašizem uničil hrvaške in slovenske zadruge.

Pred vojno je bilo v Italiji 67 kreditnih zadrug, 56 nabavnih, prodajnih, 4 mlekarске, 3 vinarске, 2 ribarske, ena oljarska in ena združni mlin. Vse

na skupaj 132 zadrug. Njihovo poslovno središče je bila »gospodarska zveza« v Pulji, a revizijska centrala združena zveza v Ljubljani. Ob osvoboditvi sta živeli samo še dve zadrugi in to ena kreditna in druga narska, vse ostale so prišle na likvidacijo, a vođeje ljudi deportirali in internirali. Pred drugo svetovno vojno se je zaradi takega poljedelskega položaja istrski kmet našel v brezizhodnem položaju. Stalen padelec cen vseh kmetiških proizvodov, prevleki davki in druge davjate so privedli do tega, da ni bilo več kmetu brez dolga in da najmanj 90 odst. istrških vaščanov ni moglo več živeti od kmetijskega. Istrski kmet, ki ga je fazizem prišil, da sam ni rastline, ki niso uspevale na njegovih tleh, je bil prisiljen iskati zaposlitve v industrijskih središčih ali se izseliti.

Ena izmed prvih ukrepov, ki jih je povzela ljudska oblast v Istri z namenom, da pomaga istrskemu kmetu, je bila ureditev agrarnih odnosov in osvoboditev istrskega kmetu od težkih bremen, ki so ga

poletja tlačila. Čeprav je revolucionarno leto 1848 osvobodilo bivše tlačane od vseh vestj dotedanjih fevdalnih gospodov, ki so imeli po dva papadi po tri tisoč kmetov, vendar ni rešilo agrarnega problema, ker so kmete prisilili odkupiti zemljo. V novem sistemu gospodarskega liberalizma iz razvoja denarnega obtoka se je kmet težko znašel. In hitro se je pokazalo, da je kapitalistični sistem, ki je prisel namesto fevdalnega pravlako eksploatatorski. Razlika je bila samo v metodi.

Kmetu je vedno manjkalo denarja, ker so ga pritiskali visoki davki in druge fiskalne obveznosti, ker je moral kupovati industrijske proizvode s razmerno mnogo dražje kot je prodajal svoje.

Pomanjkanje denarja so izkoriščevale banke, trgovci, odeli, davki, s tem, tako dako, da so se kmetje vedno bolj zadolževali in ponovno padali v odvisnost, s tem da so postali koloni, poloviranci in zapukniki na zemlji, ki so jo obdelovali.

Fasistični režim ne samo da

teževal agrarnih odnosov, rešev je kolonatski in polovinarski sistem in z njim zvezo-ro eksploatacijo se povečal.

Kmetije so trpeli predvsem zaradi visokih davkov, ki bili precej večji kot v ostalih krajih Italije. Slieno je bilo s trošarinu, ki je v Istri znašala 123.32 lir za prebivalca, medtem ko v Italiji le 79.52 lir. Če se k temu doda še katastrofalni padec cen kmečkih proizvodov posebno po 1929. letu, ko mnogokrat izkupicek ni pokrili niti stroški proizvodnje, tedaj rati-memo, zakaj so se kmetije tako zadolževale.

Fasizem je bil neumljen do kmečkih dolgov, posebej kadar so bili to dolгови hrvaških in slovenskih kmetov. Od 1924 do 1940 so prodali na dražbi preko 7.000 kmetij za plačevanje davkov in drugih dolgov. Nekateri izmed tre dražb so bile take, da se že skoraj never-jetno. V Malem Lošnju na pr. prodali l. 1935 32 ha zemlje za 567 lir. Nekemu kmetu iz Poreča so prodali vse premoženje za dolg, ki se znaša

32 lir. L. 1938 so v Malem Loluju prodajali 789 kv. m zemlje za 3 (tri) lire, 1,5 ha za 180 lir, 2.290 kv. m za 24 lir itd. Prodajali so predvsem posejane hrvaških in slovenskih kmetov, a kupovalce so italijanske banke, trgovci, advokati, lekarnarji, razni ekspozitni fašistične obkupa, ki so kupovali zemljo v spekulacijske namene in italijanski kolaristi, ki so jih financirale posebne ustanove za kolonizacijo. Po izvršeni držbi je novi lastnik običajno pregled starega z zemlje iz hise, ali ga je premoval v kolono. Ili je zemljo dalje obdeloval samo da je sedaj dajal okoli 50 odst. pridekla kapitalističnim lastnikom.

Zaradi tega se je takoj po osvoboditvi Istre še pred podpisom mirovne pogodbe z Italijo sestala 26. 11. 1946. oblastna ljudska skupščina za Istru. Na zasedanju so izglasovali odlok o ureditvi agrarnih odnosov in uničenju dražb na področju Oblastnega ljudskega odbora za Istru.

Po podpisu mirovne pogodbe, se strela in mečarja tudi po Istri

U Obojevalec so dobili zemljo z vsemi stavbami, živim in mrtvim inventarjem v lastino brez odškodnine. Razveljavljene so bile vse prisilne dražbe, ki so jih napravili pol 1. januarju 1919. leta, če je šlo za premoženje slovenskega življa, ki je bilo prodano po nesorazmerno nizkih cenah zato, da bi ta življensko gospodarsko oslabil v uničili.

Cim je bila odločba objavljena, so sestavili mestne in okrajne agrarne komisije v katerih so izvolili poštene kmetje, vsačene, dobre poznavalce krajevnih razmer, ki so lahko predstojatelji temeljiten prijav agrarnih interesentov. Ker ni bilo v Istri dovolj tehnične oseba je ministrstvo kmetijstva ljudske republike Hrvaške poslalo potrebno število pravnikov in administrativne oseba, ministrstvo za gradnje pa geometre. Zaradi te pomoči se je delo agrarnih komisij razvijalo hitro in brez težav. V uvajanju agrarne reforme je sodelovalo vsa ljudstvo in mnogo pripomočilo k pravičnim izidom. Ljudstvo ni dopustilo, da bi se izvajali zakonski predpisi.

